پوختەی جێبەجێکاری ڕاپۆرتی کۆتایی

ئەی ئێم ئای ئێف ئەی بی ئێم AMIF ABM3 سکۆتلەندی نوێ: پرۆژەی نەخشەڕێگەکانی گشتگیری کۆمەڵایەتی و ئابووری هاوبەشی نێوان توێژەرانی پەیمانگای زانکۆی کوین مارگریت بۆ تەندروستی و گەشەپێدانی جیهانی و سێ ڕێکخراو کە خزمەتگوزاری پسپۆڕانە پێشکەش بە پەنابەران لە سکۆتلەندا دەکەن[1]: ئەنجومەنی پەنابەرانی سکۆتلەندا، کۆمەڵەی پەروەردەیی کرێکاران، و پرۆگرامەکانی بریج. پێکهاتەی توێژینەوەی پرۆژەکە بەدواداچوونیان بۆ ئەم پرسیارە توێژینەوەیانەی خوارەوە کرد:

- ڕۆڵی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان لە نەخشەڕێگەکانی پەنابەران بۆ گشتگیری کۆمەڵایەتی و ئابووری چییە؟
- پەنابەران چ مانایەك دەبەخشن بە پەیوەندییەکان لە قۆناغە جیاوازەکانی ئەم نەخشەڕێگەیانەدا؟

توێژینەوەکە میتۆدۆلۆژیای شێوازی تێکەڵاوی بەکارهێناوە، لەوانە ئامرازێکی نەخشەسازی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە فرە شێوازەکان، وۆرک شۆپی نەخشەسازی بینراو و چاوپێکەوتن بۆ پەیوەندیکردن لەگەڵ پەنابەران و پزیشکانی ناسراوی ئەم دواییە.

دۆزینەوە سەرەکییەکان

دۆزینەوەکان ئەوە پشتڕاست دەکەنەوە کە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان ڕۆڵی فرە و پەیوەندیدار دەگێڕن لە یەکگرتندا. ئەمانە پەیوەستن بەو فۆرمەی کە پەیوەندییەکان دەیگرنە بەر، ئەو ئەرکانەی کە لە ژیانی خەڵکدا دەیگێڕن و پەیوەندییەکان بۆ مرۆڤەکان چ مانایەکیان هەیە بەپێی بارودۆخی کەسی و توانا و ئاواتەکانیان. هەموو ئەم توخمانە زۆر گرنگن بۆ تێگەیشتن و پشتگیریکردن لە گشتگیری ئابووری و کۆمەڵایەتی پەنابەران.

تێگەیشتن لە پەیوەندییەکان: چۆنایەتی (کواڵیتی) بەسەر چەندایەتیدا

پەنابەران هەموو ئەو پەیوەندییانە بە گرنگ دەزانن کە دەبێتە هۆی دەستەبەرکردنی زانیاری، دەستڕاگەیشتن بە پێداویستیە گرنگەکان و ڕێکخستنی دەستڕاگەیشتن بە خزمەتگوزارییە بنەڕەتییەکانی تر یان ڕێکخراوەکانی تر. ئەم ڕۆڵە کاراییانە تەنیا لەلایەن ڕێکخراوە فەرمیەکانەوە ناگێردرێن. پەیوەندی نافەرمی و هاوڕێیەتی نزیك بە هەمان شێوە گرنگە. هەروەها ڕێکخراوە ئیمانییەکان پەیوەندییەکی سەرەکین بۆ زۆرێك لە پەنابەران. ئەوان ڕێگە بە پەرستن دەدەن و هەروەها دەتوانن وەك شوێنی کۆبوونەوە کار بکەن، پێداویستییە سەرەکییەکان ، دەرفەتی خۆبەخشی و دەرفەت بۆ بنیاتنانی توانای زمانی ئینگلیزی دابین بکەن.

متمانە بە پەیوەندییەکان لە ڕێگەی مامەڵەکردن لەگەڵ خەڵك بە کەرامەت و ڕێزەوە دەچێنرێت. پەیوەندییە متمانەپێکراوەکان بەشداران لە دووبارە بنیاتنانەوەی متمانە و قەدربەخۆ و ئاسانکاری بۆ گشتگیری کۆمەڵایەتی و ئابووری زیاتر دەکەن. بە پێچەوانەوە هەستکردن بە پشتگوێخستن، جیاکاری، یان بێزێزی دەتوانێت کەسێك لە یەکگرتن دووربخاتەوە. لە بەرامبەر بەربەستە سیستماتیکییەکان، پەیوەندییە گرنگەکان نەك هەر هێما دەکەن بەڵکو داکۆکی لە مافەکانی خەڵك دەکەن. ئەمە ڕۆڵێکی سەرەکی بووە کە هاوبەشەکانی خزمەتگوزاری یەکگرتن و ڕێکخراوەکانی دیکەی کەرتی پەنابەران بینیویانە. ئەم کردەوە چاودێری و هاودەنگییانە بە شێوەیەکی پاسیڤ وەرناگیرێن بەڵام دەتوانن بەشداربن لە متمانەی گەلان بۆ داکۆکیکردن لە خۆیان و دەستڕاگەیشتن بە ماف و دەرفەتەکان.

دروستکردنی پەیوەندی کۆمەڵایەتی هەموو ئەکتەرەکان لە یەکگرتندا بەشدار دەکات

لە بەرامبەر بەربەستە سیستماتیکییەکان، پزیشکانی کەرتی پەنابەران کاتێکی بەرچاو بۆ دابینکردنی پێداویستییە سەرەکییەکان بەسەر دەبەن. ئەمەش کات دەبات لە گرنگیدان بە ئامانجە درێژخایەنەکان. لە ناوچە گوندنشینەکان و ئەو شارانەی کە مێژوویەکی دوور و درێژیان لە پێشوازیکردن لە پەنابەران نییە، بۆشایی لە ژێرخانی ناوخۆییدا لەوانەش دابینکردنی سنووردارتر لەلایەن ڕێکخراوە پسپۆڕەکانەوە، دەتوانێت بەربەستی زیاتر لەبەردەم گشتگیری کۆمەڵایەتی و ئابووریدا دروست بکات. ئەمەش تیشك دەخاتە سەر پێویستی سیستەمی یاسایی بۆ گونجاندن و باشترکردن بۆ ئەوەی پەنابەران بتوانن ڕاستەوخۆ دەستیان بە مافەکانیان بگات.

[1] ئێمە دەستەواژەی پەنابەر بەکاردەهێنین بۆ وەسفکردنی هەر کەسێك کە بەدوای پاراستنی نێودەوڵەتی دەگەڕێت یاخود بەدەستی هێناوە، لەناویشیاندا ئەو کەسانەش کە هێشتا لە پرۆسەی پەنخوازیدان.

چەسپاندنی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییەکان

باسکردن لە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان لە پەیوەندی لەگەڵ بوارەکانی دیکەی یەکگرتن، وەك خانووبەرە و توانای دامەزراندن، بەرهەمدارترە نەك هەوڵبدەین بە گۆشەگیری لە ئەمانە بکۆڵینەوە. دروستکردنی پەیوەندی متمانەپێکراو لەگەڵ کارمەندانی کەیسی ناودار زۆر گرنگە بۆ کارکردن بە شێوەیەکی گونجاو بەرەو ئامانجەکانی یەکگرتن. ئەو خزمەتگوزارییانەی کە دەرفەت بۆ پەنابەران دەرەخسێنن بۆ پەیوەندیکردن لەگەڵ کەسانی دیکە لە دەوروبەری بەرژەوەندییە هاوبەشەکان، لە ڕێگەی چالاکییە کۆمەڵایەتییەکانەوە یان پرۆژەی سەرکردایەتی هاوتاکانیان، ڕۆڵێکی گرنگ دەگێڕن لە دروستکردنی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە ئەرێنییەکان.

فێربوونی هاوبەش لە هاوبەشی توێژینەوەکە دەتوانێت یارمەتی هەموو هاوبەشەکان بدات کە کارەکانیان لە ناوخۆ و دەرەوەدا پاساو بدەن. هەروەها هاوبەشی توێژینەوە توانای ئەوەی هەیە کە ببێتە ئامرازێکی گرنگ لە تەحەدای ئەو بەربەستە سیستماتیکیانەی کە پەنابەران ڕووبەڕوویان دەبێتەوە.

ڕاسپاردەکان

- بۆ هەموان:
  - پشتگیریکردن لە پەرەپێدانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە نافەرمیەکان لەو بوارانەی کە خزمەتگوزارییەکان پەرەیان پێدەدرێت و پێشکەش دەکرێن.
- خزمەتگوزارییەکانی یەکخستنی داهاتوو دەبێت:
  - بەردەوام بە لە چەسپاندنی ڕێبازێکی پلاندانانی یەکگرتن کە دان بە خاڵە بەهێزەکانی خەڵکدا بنێت و پشتگیریان بکات بۆ گەیشتن بە ئامانج و ئاواتە کەسییەکانیان.
  - گفتوگۆکان لەسەر پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان لە هەموو بوارەکانی پرۆسەی پلاندانانی یەکگرتندا جێگیر بکەن نەك بە تەنیا باسی ئەمانە بکرێت.
  - بەردەوام بوون لە هاوبەشکردنی زانیاری، فێربوون و شارەزایی لەگەڵ خزمەتگوزارییە پسپۆڕەکانی پەنابەران، دەسەڵاتە ناوخۆییەکان، گرووپە کۆمەڵایەتییەکان و دەستپێشخەرییەکانی سەرکردایەتی پەنابەران.
  - وەبەرهێنان لە بنیاتنانەوە و پاراستنی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە ئەرێنییەکان لە نێوان خزمەتگوزارییە ناوخۆیی و نیشتمانییەکان و لە سەرانسەری کەرت و ناوچە جیاوازەکاندا.
- دەسەڵاتە ناوخۆییەکان و خزمەتگوزارییە یاساییەکان پێویستە:
  - پەرەپێدانی میکانیزمێك بۆ نەخشەکێشانی تۆڕەکانی پشتیوانی لە ناوچەکانی سەرتاسەری سکۆتلەندا بۆ هاوبەشکردنی زانیاری و چالاککردنی ڕەوانەکردنی کاریگەر بۆیان.
  - بەردەوامبوون لە پەیوەندیکردن لەگەڵ پزیشکانی پسپۆڕ، پەنابەران و گرووپە کۆمەڵایەتییەکان بۆ گونجاندنی خزمەتگوزارییەکان لەگەڵ چوارچێوەی ناوخۆیی جۆراوجۆر.
- حکومەتی سکۆتلەندا پێویستە پێکهاتەکانی ئێستای سکۆتلەندی نوێ بەکاربهێنێت بۆ:
  - پارەدان بە خزمەتگوزارییەکانی یەکگرتنی داهاتوو بە شێوەیەکی گونجاو بۆ ئەوەی ئەو کاتەی کە پێویستە بۆ بەدیهێنانی ڕێبازێکی گشتگیر بەدەست بهێنرێت.
  - دڵنیابوون لەوەی کە پێشکەشکارانی خزمەتگوزاری یاسایی خۆیان لەگەڵ خۆیان دەگونجێنن بۆ ئەوەی پەنابەران بتوانن بە شێوەیەکی سەربەخۆ دەستیان بە مافەکانیان بگات.
  - سەرچاوەی دەرفەتی فەرمی و نافەرمی بۆ فێربوونی زمانی ئینگلیزی لە سەرانسەری سکۆتلەندا.
- حکومەتی بەریتانیا پێویستە:
  - دڵنیابوون لەوەی کە سیاسەتەکانی یەکگرتن و کۆچکردن لەسەر بنەمای بەڵگەی بەهێز دامەزراوە و دان بەو ڕێگایانەی کە سیاسەتی پەنابەری کاریگەری لەسەر یەکگرتن هەیە.
  - دان بەو کارانەدا بنێن و پارەیان بۆ دابین بکەن کە یەکگرتن وەك پرۆسەیەکی گشتگیر دادەنێن، نەك زنجیرەیەك دەرئەنجامی پێشوەختە دیاریکراو.
- توێژینەوەکانی داهاتوو پێویستە:
  - دروستکردنی هاوبەشی درێژخایەنی توێژینەوە و پراکتیك کە گفتوگۆ لە نێوان پزیشکان، پەنابەران و توێژەران بکات، لەوانەش بەشداریکردنی پزیشك و پەنابەران لە پرۆسەی توێژینەوەکەدا
  - فراوانکردنی توێژینەوەکانی پەنابەران بۆ ئەو ناوچانەی کە ئەزموونی کەمتریان هەیە لە نیشتەجێکردنی پەنابەران.

Queen Margaret University
INSTITUTE FOR GLOBAL HEALTH AND DEVELOPMENT

پوختەی جێبەجێکاری ڕاپۆرتی کۆتایی

دانپیادانان

تیمی توێژینەوە سوپاسی ئەو بەشداربووانە دەکات کە بەشدارییان لە چالاکییە جیاوازەکانی پڕۆژەکەدا کردووە و ئەزموونەکانیان لەگەڵ ئێمەدا باس کردووە. هەروەها سوپاسی ئەو پزیشکانە دەکەین لە ئەنجومەنی پەنابەرانی سکۆتلەندا، کۆمەڵەی پەروەردەیی کرێکاران و پرۆگرامەکانی بریجس کە پشتگیریان کردین بۆ دامەزراندنی بەشداربووان، وردکردنەوەی شێوازەکانی توێژینەوەکەمان و تێڕوانینەکانیان وەك بەشێك لە پەرەپێدانی بەردەوامی پڕۆژەکە هاوبەش پێ کرد. ئەم پڕۆژە و ڕاپۆرتە بە پارەی سندوقی پەنابەری و کۆچ و یەکگرتنی یەکێتی ئەوروپا بووە [UK/2020/PR/0104]

تیمی توێژینەوە:

تەواوی ڕاپۆرتەکە لێرەدا دەبینرێتەوە: [Publications — Migration, Integration, Social Connection (miscintegrationresearch.org)](https://miscintegrationresearch.org)

پەیوەندی:

Queen Margaret University
EDINBURGH

scottish refugee council

BRIDGES PROGRAMMES

WEA Adult Learning Within Reach

misc

miscintegrationresearch.org

https://www.qmu.ac.uk/schools-and-divisions/ighd

Migration, Integration and Social Connection Team
Psychosocial Wellbeing, Integration and Protection Cluster
Institute for Global Health and Development
Queen Margaret University, Edinburgh

This work was undertaken as part of the AMIF-funded 'New Scots Integration – A Pathway to Social and Economic Inclusion' ABM3 Project.